

SIVILOMBUDET STORTINGETS OMBUD FOR
KONTROLL MED FORVALTNINGEN
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
2025/65856-17

Dato:
19.05.2026

Bjørgvin fengsel- tilsvar til Sivilombudet på henvendelse i sak etter tilsyn 5 til 7 mai 2025

Det vises til henvendelse datert 27.03.2026 hvor det bes om ytterligere tilbakemeldinger på anbefaling på punkt nr. 1 til 6 og 11 til 17.

Fengselets vurdering av vilkårene for bruk av sikkerhetscelle

- 1. Fengselet må sikre at sikkerhetscelle bare brukes når tiltaket er tvingende nødvendig, at mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller er vurdert å være åpenbart utilstrekkelig, og at inngrepet er forholdsmessig.*

Sivilombudet ber om at fengselet beskriver omfanget av opplæringstiltakene og når de skal gjennomføres og at fengselet beskriver hvordan endringen i beslutningskompetansen vil sikre at vilkårene blir vurdert før bruk av sikkerhetscella.

Opplæringstiltak:

Opplæring for ledere og beslutningstakere er utførlig beskrevet under punkt 15.

Opplæring av ansattgruppen:

Opplæring i Konfliktdempende kommunikasjon: 3 ansatte gitt opplæring ved KRUS i konfliktdempende kommunikasjon i 2026. Disse tre har i ettertid gjennomført opplæring til de ansatte i sikkerheten og de operative ledere på UE og Bjørgvin fengsel i den 7, 14 og 21 april 2026.

Alle ansatte går gjennom 17 timer med årlig trening med fokus på bruk av tvangsmidler, modultrening og tilhørende regelverk. Dette ligger inne som en årlig gjennomføring, hvor en del gjennomføres vår og andre del høst. Årlig trening gjennomføres av godkjente instruktører. Alle nytilsatte og vikarer gis denne opplæring før tiltredelse av stilling.

(Opplæringsplan følger vedlagt)

Det er lagt opp til kompetanseheving for ansatte hver tirsdag. (Plan for tirsdagsundervisning følger vedlagt.

Den 18. november 2025 ble alle ansatte på UE samlet for gjennomgang av funn fra Sivilombudet, hvor det ble foretatt en gjennomgang av vilkårene for å utelukke innsatte,

vilkår for bruk av sikkerhetscelle, vurdering av hensynet til barnets beste, dokumentasjonskrav og rutinebeskrivelser.

2

Endring i beslutningskompetanse skal sikre at ledelse blir påkoblet umiddelbart og får sjekket ut om det foreligger hjemmelsgrunnlag for bruk av sikkerhetscelle, sikre at mindre inngripende tiltak er vurdert og eventuelt prøvd ut, samt at det blir foretatt fortløpende vurderinger av tiltaket.

2. *Fengselet må sikre at barnets beste er et grunnleggende hensyn i vurderingen av sikkerhetscelle, og at den innsatte får anledning til å si sin mening.*

Sivilombudet ber om at fengselet beskriver hva opplæringen skal inneholde og når den skal gjennomføres. Sivilombudet ber videre om at de to siste trygghetsplanene som er utarbeidet oversendes, og at fengselet beskriver hvordan det skal sikres at trygghetsplanene følges. Sivilombudet ber videre om at fengselet gir en tilbakemelding på hvordan de vil jobbe for å hente inn barnets synspunkt i situasjonene som ender med bruk av sikkerhetscelle.

Vedlagt følger de to siste utarbeidede Trygghetsplanene.

Innsatte kartlegges ved innkomst og det utarbeides her en trygghetsplan. Trygghetsplanen gjennomgås på arbeidsmøte. Hver ungdom blir tildelt et team på 8 ansatte som er ansvarlig for utarbeidelse og fortløpende evaluering av planen. På arbeidsmøtet deltar ansatte på det aktuelle teamet og medlemmene i det tverretatlige team. Arbeidsmøte gjennomføres hver tredje uke for hvert team, det er tre team på ungdomsenheten. Under dette møtet vil planen kunne evalueres og justeres etter innsattes ønsker, utvikling og behov.

Trygghetsplanen blir gjort kjent for alle ansatte i statusmøtene som gjennomføres ukentlig. Dette er et møte for avtroppende og påtroppende vaktlag, operative ledere og medlemmene i det tverretatlige team. I tillegg blir trygghetsplanen gjort tilgjengelig i det daglige ved at den henger på arbeidstavlen som er på møterommet for ansatte. Den blir brukt i den daglige forberedelsen av arbeidsdagen for ansatte ved utarbeidelse av sikker jobb analysen.

Det ble i rapporten fra Sivilombudet påpekt at det ikke var en gjenopprettende prosess i etterkant av hendelser som hadde medført bruk av utelukkelse fra fellesskapet og ved bruk av sikkerhetscelle. Før tilsynet ble det gjennomført en avklaringssamtale med innsatte, men med bakgrunn i anbefalingene fra SOM ser vi at dette systematiseres og dokumenteres bedre med bruk av egne skjema. Praksis er derfor endret oppfølgingen av innsatte er nå formalisert i et eget skjema: «Oppfølgingssamtale med mindreårige ved bruk av utelukkelse, tvang og fysisk makt» Skjema følger vedlagt. Det er innarbeidet i rutine for bruk av sikkerhetscelle og rutine for utelukkelse fra fellesskapet, dette sikrer bruk av skjemaet. (Rutiner følger vedlagt)

Alle ansatte er informert om endring i rutine og praksis ved utsendelse av disse på mail til den enkelte.

3. *Fengselet må dokumentere en konkret begrunnelse for at alle lovens vilkår for bruk av sikkerhetscelle er oppfylt.*

Sivilombudet ber om å få oversendt det utfylte internkontrolldokumentet, samt de tilhørende vedtakene, av alle plasseringer i sikkerhetscelle som er gjennomført etter at internkontrolldokumentet ble tatt i bruk.

Internkontrolldokumentet har endret navn til sjekkliste for vedtak om utelukkelse og bruk 3 av sikkerhetscelle for å sikre at man ikke blander begrepet i forhold til fengselets månedlige internkontroll. (Oppdatert dokument følger vedlagt.) Dette skjema har ikke vært benyttet enda grunnet at sikkerhetscellen ikke har vært brukt etter innføring av skjemaet. Siste bruk av sikkerhetscelle ved enheten var juni 2025.

Sjekklisten er oppdatert av Kriminalomsorgen region vest og alle ledere ved Bjørgvin fengsel har vært på fagdag hvor sjekklisten er gjennomgått punkt for punkt med fokus på vilkårene for bruk av sikkerhetscelle, utprøving av mindre inngripende tiltak, vurderinger av barnets beste og krav til føringer og dokumentasjon i disse sakene.

For å sikre bruk av sjekkliste er dette tatt inn i rutinen for bruk av sikkerhetscelle og rutine for bruk av utelukkelse fra fellesskapet.

4. Fengselet bør ikke bruke sikkerhetscelle for å forebygge eller håndtere selvskading eller selvmordsforsøk.

Sivilombudet ber om at fengselet sender informasjon om hvordan samarbeidet med helsepersonell vil være på dette området og at fengselet beskriver hvordan og når opplæring av og kompetanseheving for ansatte er planlagt gjennomført.

Det er utarbeidet trepartsavtale mellom Helse Bergen, Kriminalomsorgen og kommunehelsetjenesten. Bergen kommune har under trepartsmøte i april 2026 informert om at de tar ansvar for at samarbeidsrutine med Bergen legevakt blir ferdigstilt. Ved behov for bistand av helseavdelingen så kontaktes både psykolog i det tverretatlige team og helseavdelingen. Pr dags dato må ungdomsenheten kontakte helseavdelingen i Bjørgvin fengsel på ukedager i tidsrommet mellom kl. 08.00 og 15.00. Etter dette tidspunkt kontaktes helseavdelingen i Bergen fengsel. Dersom det er behov for legehjelp på kveld og nattestid kontaktes Legevakten.

Når det gjelder opplæring og kompetanseheving så vises det til at alle ansatte gis 17 timer årlig trening med fokus på bruk av tvangsmidler og gjeldende regelverk knyttet til dette. Det vil her bli fokusert på blant annet ivaretagelse av innsatte hvor det er bekymring ifht selvskading eller selvmordsforsøk. Innsatte skal i disse tilfellene kartlegges ifht risikofaktorer for selvmord/selvskading og ved behov skal det utarbeides en handlingsplan. Det vil bli opprettet kontakt med psykolog på avdeling og lege for vurdering fremstilling til Bergen legevakt.

I forhold til konkrete tiltak for å øke den generelle kunnskapen om skadevirkning ved isolasjon av selvmordsnære, er psykologen på enheten forespurt om å utarbeide undervisningsopplegg og gjennomføre undervisning for alle ansatte. Dette er under utarbeidelse. Undervisningen vil bli satt opp på undervisningsplanen og gjennomføres på tirsdagsundervisning i løpet av 2026. Da undervisningsplanen for tirsdager gjennom året planlegges november/desember året fører det ikke ledige undervisningsdager inneværende år for dette temaet. For å sikre kontinuerlig oppfølging vil dette være et tema på årlige fremtidige personalmøter og fagsamlinger.

Fengselets håndtering av ungdommer i sikkerhetscella.

5. Fengselet bør sikre at det alltid gjøres en individuell vurdering når det brukes håndjern, kroppsvisiteres eller fratas klær ved bruk av sikkerhetscelle. Vurderingen bør dokumenteres.

6. *Fengselet bør sikre at det er mulig å ivareta personlig hygiene på sikkerhetscellene, uavhengig av om den innsatte ber om det eller ikke. Fengselet bør sikre at den innsatte får tilgang til mat og vann umiddelbart når han eller hun ber om det.*

4

Sivilombudet ber derfor fengselet om å vurdere flere tiltak for å sikre tilstrekkelig god ivaretagelse av grunnleggende behov inne i sikkerhetscella.

Fengselet har gjennomgått rutinen og sett på muligheten for å iverksette ytterligere tiltak for å ivareta grunnleggende behov på sikkerhetscellen. For å sikre ivaretagelse av disse behovene er det gjort endring i rutinen for bruk av sikkerhetscelle som sikrer at innsatte får mulighet til å ivareta personlig hygiene og sikre nødvendig tilgang til mat og drikke.

Frem til det kommer vann på sikkerhetscellen skal innsatte ha tilgang til å dusje, dusj i sonen skal benyttes. For håndvask benyttes vaskeservietter.

Innsatte skal minimum en gang i timen bli tilbudt mat og drikke.

Tilgang til dusj, vaskeservietter, tilbud om mat og drikke registreres i tilsynslogg.

(Rutine for sikkerhetscelle følger vedlagt)

I tillegg vises det til at det er gjennomført tiltak knyttet til å sikre at innsatte har tilgang til madrass og teppe. Det er kjøpt inn en sikker madrass som er leddet slik at den ikke kan benyttes til å forhindre innsyn, samt innkjøp av rivesikre pledd.

Når det gjelder bekledning skal innsatte som hovedregel ha egne klær, dersom disse utgjør en fare for innsattes liv og helse har fengselet rivesikre klær som forhindrer at innsatte er nakne.

Tilgang til advokat

11. *Fengselet bør sikre at innsatte kan ta kontakt med advokat under opphold på sikkerhetscelle uten forsinkelse og i full konfidensialitet.*

Sivilombudet ber om at fengselet informerer om hvilke tiltak de iverksetter for at barnet kan ha kontakt med advokat i full konfidensialitet.

Ungdomsenheten vest har etter anbefalinger fra SOM endret på rutine/praksis for telefonering til advokat under opphold på sikkerhetscelle. Innsatte vil som hovedregel få inn håndholdt telefon for å ringe sin advokat. Luken skal lukkes slik at konfidensialitet ivaretas.

I de tilfeller hvor dette ikke skulle være sikkerhetsmessig forsvarlig vil innsatte få tilbud om å ringe via calling anlegget hvor luken lukkes og ansatte trekker inn på naborom for å ivareta konfidensialitet.

Fengselets fortløpende vurdering av plassering i sikkerhetscelle

12. *Fengselet bør sikre at det gjøres fortløpende vurderinger av om lovens vilkår for fortsatt plassering i sikkerhetscelle er oppfylt. De fortløpende vurderingene bør dokumenteres minst hver sjetten time.*

13. *Fengselet må sikre at sikkerhetscelleopphold avsluttes umiddelbart når lovens vilkår ikke lenger er oppfylt.*

Sivilombudet ber om at fengselet beskriver hvordan de vil sørge for at de som gjør fortløpende vurderinger tar hensyn til alle vilkår, herunder at de vurderer forholdsmessigheten ved å bruke tvangstiltaket over tid. Vi ber også om en nærmere redegjørelse for hvordan fengselet vil sikre at vurderingene dokumenteres, minst hver sjetten time.

Rutine er oppdatert og sikrer at protokoll 38 leveres fengselsleder når han kommer på jobb. 5

Protokoll 38 benyttes til å registrere fortløpende vurdering av tiltaket med utfyllende begrunnelse av hvorfor tiltaket må opprettholdes. I denne vurderingen skal hensynet til barnets beste og forholdsmessigheten vurderes. Vurderingene vil bli fortløpende ivaretatt av operativ leder hele døgnet da det vil bli ringt inn operativ leder på overtid på natt.

Bruk av den forsterkede cella i forbindelse med sikkerhetscellebruk

14. Fengselet bør sikre at vedtak om utelukkelse tydelig beskriver hvordan utelukkelsen skal gjennomføres, og at ytterligere restriksjoner og sikkerhetstiltak dokumenteres.

Sivilombudet ber om fengselets gir en ny tilbakemelding på anbefaling 14.

Sjekkliste og rutine er oppdatert og følger vedlagt.

Forebyggende tiltak

15. Fengselet bør sikre at alle som beslutter bruk av sikkerhetscelle har god opplæring i regelverket som gjelder for mindreårige.

Vi ber om plan for gjennomføring av dette tiltaket.

Beslutningsmyndigheten ligger hos fengselsleder som er videre delegert til inspektør nivå per i dag. Det er bestemt at alle som har beslutningsmyndighet (inspektører, jurist, ass. fengselsleder og fengselsleder) for bruk av sikkerhetscelle har gjennomgang av regelverk og forståelse av vilkårene på månedlige internkontroller, månedlige stabsmøter og på ledersamlinger 2 ganger i året.

Bjørgvin fengsel har igangsatt opplæring av operative ledere med ansvar for beslutninger knyttet til straffegjennomføringsloven § 37 beslutninger om utelukkelse fra fellesskapet og 38 bruk av sikkerhetscelle, og oppfølging knyttet til disse tiltakene. I perioden fra desember og frem til nå har alle faste operative ledere på Ungdomsenheten vest fått 3 timer individuell opplæring. I tillegg har 3 operative ledere i fungeringsgruppen fått opplæring. Det gjenstår nå opplæring av 2 ansatte i fungeringsgruppen ved UE, og operativ ledelse på avdeling Bjørgvin fengsel. Opplæring av disse er planlagt gjennomført i løpet av mai 2026.

Opplæringen har hatt særlig fokus på rettssikkerhet, forholdsmessighet og ivaretagelse av barns særlige behov og rettigheter.

Fagopplæring:

Opplæringen har omfattet følgende temaer:

- Gjeldende regelverk og vilkår for bruk av sikkerhetscelle og utelukkelse fra fellesskapet
- Plikten til å vurdere og benytte mindre inngripende tiltak før mer inngripende tiltak iverksettes.
- Fengselets plikt til å kontakte lege.
- Vurdering av hensynet til barnets beste ved alle beslutninger som berører mindreårige innsatte

- Vurderinger knyttet til tiltakets varighet og tidspunkt for når vedtak skal opphøre 6
- Ivaretagelse av innsatte under utelukkelsen, herunder oppfølging og omsorg, samt ivaretagelse av basale behov.
- Innsattes rett til å bli hørt før vedtak fattes, så langt situasjonen tillater det
- Plikten til føring av protokoll etter straffegjennomføringsloven § 38
- Gjennomføring av tilsyn under utelukkelse og bruk av sikkerhetscelle
- Isolasjonsreduserende tiltak og betydningen av å begrense skadevirkningene av isolasjon
- Innsattes rett til kontakt med advokat / fri rettshjelp
- Innsattes rett til kontakt med lege og helsefaglig oppfølging
- Dokumentasjonsplikt og notoritet

Praktisk opplæring:

Gjennomgang av tidligere situasjoner og problemstillinger på enheten som belyser de ulike punktene.

Systemopplæring:

Bruk av maler og journalsystemet.

Opplæringen er gitt som én-til-én-undervisning mellom leder og fagperson med særskilt kompetanse på regelverk og barn i kriminalomsorgen. Med en-til-en undervisning menes her at det er en leder som får personlig tilpasset opplæringsopplegg av fagperson. Fagperson kan variere mellom jurist og inspektører. Med leder menes her faste operative ledere både på ungdomsenheten og på Bjørgvin fengsel i tillegg til alle i fungeringsrolle (fungering menes fengselsbetjenter som er tatt opp i en gruppe som tidvis innehar operativ lederansvar når det er fravær av faste operative ledere).

En til en undervisningsform er valgt for å sikre grundig gjennomgang, mulighet for dialog og tilpasning til den enkelte leders ansvar og praksis. Pr dags dato har alle operative ledere på avd. Ungdomsenhet vest fått opplæring, nytilsatte og ansatte som skal inn i en fungeringsgruppe på enheten vil få tilsvarende opplæring når de starter i funksjonen. Det er planlagt tilsvarende opplæring av operative ledere ved avd. Bjørgvin fengsel i løpet av mai 2026.

I tillegg til lokal opplæring ved enheten har alle ledere ved fengselet fått opplæring i Isolasjonspakken av Kriminalomsorgen region vest. Opplæringen ble gjennomført som en dagssamling. Bruk av isolasjonspakken er iverksatt ved fengselet og oversendes som vedlegg.

Isolasjonspakken har fokus på isolasjonsreduserende arbeid, tiltak for å redusere skadevirkningene av isolasjon, Vilkår for bruk av tvangsmidler, utelukkelse fra fellesskapet og kroppsvisitasjon, mindre inngripende tiltak, krav og bruk av ukeplan ved utelukkelse, vurdering av hensynet til barnets beste og forholdsmessighetsvurderinger knyttet til tiltakene. Videre var kravet til å sikre involvering av helsetjenestene gjennomgått, herunder føringer og maler for oversendelse om begjæring av tvungen observasjon eller psykisk helsevern og bekymringsmeldinger.

På fagsamlingen ble det også gitt opplæring i mulige opplæringsmetoder og å utarbeide konkrete opplæringsplaner for ansatte. 7
(Isolasjonspakken følger vedlagt)

16. Fengselet bør aktivt bruke tolk når det er nødvendig for å sikre god kommunikasjon, både for å forebygge tvangsbruk og for å kommunisere med den innsatte i forbindelse med tvangsbruk.

Sivilombudet ber om å få oversendt kopi av rutinene som er omtalt.

Rutine følger vedlagt.

17. Fengselet bør styrke sitt arbeid med evaluering og forebygge bruk av sikkerhetscelle, og involvere ansatte i dette arbeidet.

Bjørgvin fengsel har månedlig internkontroll. Ledelsen ved fengselet gjennomgår alle saker knyttet til bruk av sikkerhetscelle, utelukkelse fra fellesskapet, bruk av andre tvangsmidler i situasjonen, herunder kroppsvisitasjon samt gjennomgang av avvik knyttet til vold og trusler.

Internkontrollen for bruk av sikkerhetscelle gjennomgår vedtak, herunder faktisk hendelse, hjemmelsgrunnlag, bruk av andre tvangsmidler i hendelsen, vurdering av mindre inngripende tiltak, forholdsmessighet, kontakt med og tilsyn av helsepersonell, kontakt med det tverretatlige teamet, fortløpende vurderinger om videreføring av tiltaket, tilsynslogg og den fortløpende oppfølgingen av innsatte, føring av protokoll 38 og beslutning om opphør av tiltaket.

Gjennom denne systematiske evalueringen av praksis klarer fengselet å avdekke forbedringsområdet, forebygger fremtidige avvik og kan iverksette nødvendige tiltak. Tiltak som besluttet på bakgrunn i at det er avdekket forbedringspunkter i internkontrollen, gjøres sammen med de ansatte som det er naturlig å trekke inn og som berøres. Det kan være ansatte i førstelinje, ledelse, helse, det tverretatlige teamet, statsbygg, overordnede nivå - hvem som involveres vil være avhengig av sakens karakter. Internkontrollen er av stor betydning for å avdekke feil/mangler ved bruk av sikkerhetscelle, evaluere arbeidet og involvere ansatte og samarbeidspartnere i dette arbeidet.

Sivilombudet ber om at fengselet gir en nærmere beskrivelse av arenaen for gjennomgang av utelukkelse og sikkerhetscelleplasseringer for ansatte. Vi ber også om at fengselet beskriver hvordan det skal sikres at det blir gjennomført en gjennomgang med innsatte etter bruk av utelukkelse og sikkerhetscelle, og hvordan denne gjennomgangen skal brukes av de ansatte i ettertid.

Evaluering etter hendelser som har resultert i bruk av utelukkelse, bruk av fysisk makt eller plassering av innsatte på sikkerhetscelle starter umiddelbart. Ansatte som var i hendelsen samles for gjennomgang både for ivaretagelse av ansatte og plukke læringspunkter fra hendelsen. Samlingen skal gjennomføres av operativ leder, sammen med vaktlaget som var involvert. Læringspunktene deles med resten av bemanningen på enheten og blir gjennomgått første helg teamet er samlet på jobb. Dette skal følges opp av operativ leder for hvert enkelt helgeteam.

Når tiltaket opphører gjennomføres det en samtale med innsatte «Oppfølgingssamtale med mindreårige ved bruk av utelukkelse, tvang og fysisk makt». Trygghetsplan, regimekort og skjema for behov og sårbarhetsfaktorer oppdateres i henhold til denne samtalen. Videre oppfølging av innsatte skjer gjennom ungdomsmøtene hver søndag.

Innsattes tilbakemelding skal gjøres kjent for alle ansatte på enheten via operativ leder for hvert enkelt helgeteam. Videre også eventuelle endringer i trygghetsplan, regimekort ol. 8

Med hilsen

Ørjan Fond

Siren-Beathe Gørbitz

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:

- 1 Vedlegg 1 Opplæringsplan
- 2 Vedlegg 2 - plan for tirsdagsundervisninger
- 3 Vedlegg 3 - Trygghetsplaner
- 4 Vedlegg 4 -Rutine for Sikkerhetscelle 1019
- 5 Vedlegg 5-Rutine for utelukkelse UE
- 6 Vedlegg 6 - Sjekkliste
- 7 Vedlegg 7 - bruk av tolk
- 8 Region vest - oversendelse av isolasjonspakken til alle fengselsenheter
- 9 Innføring av ordninger for kontroll og rapportering
- 10 1. Tiltakskort utelukkelse og kroppsvisitasjon
- 11 2. Trinnvis kroppsvisitasjon
- 12 3. Sjekkliste for vedtak om utelukkelse og bruk av sikkerhetscelle
- 13 4. Rundskriv Ukeplan KDI 3-2023
- 14 5. Oversikt over enhetens faste tiltak for å redusere skade ved isolasjon
- 15 6a. Greit å vite - Bekymringsmelding
- 16 6aa. Brevmal - bekymringsmelding fengsel
- 17 6b. Greit å vite - Tvungen psykisk helsevern
- 18 7. Oversikt bruk av utelukkelse kroppsvisitasjon og tvangsmidler